

Marin Srakić

BOL(EST) U KRŠĆANSKOJ PERSPEKTIVI

1. Pokušaji odgovora o smislu boli

Na pomisao o boli »pred očima svih nižu se prežalosne slike pojedinaca i cijelih naroda koji, razdirani ratom i sukobima, stenju pod teretom nevolja koje bi se mogle lako izbjeći. Kako odvratiti pogled od zaplakanih lica tolikih ljudskih bića, napose djece, koja su postala sablasti zbog svakojakih neprilika u koje su, na svoju nesreću, u to uvučena zbog egoizma i nasilja? I kako zaboraviti sve one koji u prihvatilištima i mjestima skrbi - u bolnicama, klinikama, mjestima za gubavce, centre za nemoćne, domove za stare ili u vlastitim kućama - poznaju kalvariju muka često nepoznati, svaki puta ne zbrinuti kako treba, a katkada i opterećeni zbog nedostatka prave potpore?«¹

Bol je jedan od najtežih i najtjeskobnijih problema s kojim se je čovjek hvatao u koštac ili da je protumači ili da pronade putove i sredstva da je se oslobodi. Ona stavlja na kušnju život svakog čovjeka koji i prije nego što o njoj teoretski raspravlja, praktično ju je doživio ili je živi. »U bolesti čovjek doživljava svoju nemoć, svoju ograničenost i privremenost. U njoj možemo nazrijeti smrt«. »Bolest može čovjeka dovesti do tjeskobe, do zatvaranja u sebe, kadšto čak do očaja i pobune protiv Boga. Ali može ga dovesti i do veće zrelosti, pomoći mu da u svom životu razluči ono što je bitno. Bolest čovjeka vrlo često izazove da Boga traži i da mu se vrati.«²

Budha stavlja bol u središte četiriju velikih istina: a) stvarnost svijeta je bol; b) izvor boli je želja ili navezanost na život; c) oslobođenje od boli je moguće pomoću iskorjenjenja želje; d) Zakon je put da se iskorijeni i želja i bol.

Grčka filozofija (i sva grčka kultura općenito) smatra da je bol proizvod Fatuma. Ona se nalazi u izvoru svake stvari i svakog zbivanja ovoga svijeta. Ni grčki filozofi ni tragičari ne pružaju razumno tumačenje problema boli. Jedno doista naivno rješenje pružaju **manihejci** sa svojom naukom o dva principa: princip dobra i princip zla koji je odgovoran za postojanje zla, a prema tome i boli.

Leibniz daje oštromniju, ali dosta diskutabilnu optimističku soluciju, prema kojoj Bog nije mogao stvoriti bolji svijet od ovog svijeta, svijet bez boli. I to ne zato što je njegova moć ograničena, nego, ako bi Bog smanjio zla na ovom svijetu, dosljedno bi se smanjilo dobro. Stoga, prema Leibnizu,

1 PAPA IVAN PAVAO II. *Poruka za 11. veljače 1993., Prvi Svjetski dan bolesnika*, u: *II Vangelo della sofferenza*, Editrice Rogate, Roma, 1993., str. 13.

2 *Katekizam Katoličke Crkve*, Hrvatsko izdanje, HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, 1994., Prijevod i slog Glas Koncila, br. 1500, 1501.

Bog je promotrio sve moguće planove i izabrao »najbolji od svih mogućih sistema /.../ a takav je upravo plan svemira ovakvog kakav je«.

U sadašnjoj kulturi koja odbacuje svako metafizičko ili religiozno tumačenje stvarnosti, sve je više u modi **nihilističko tumačenje** prema kojem bol postoji zbog sveopće smušenosti, besmislenosti, iracionalnosti koja prema toj perspektivi vlada nad svim što se događa u ovome svijetu. Nema nade za izlazak iz takve situacije: prijetnje i möre, tragični elementi ljudskog života (ratovi, holokausti, potresi, pošasti, glad itd.), uvjeti su okoline u kojoj čovjek mora živjeti svoju slobodu i izboriti svoju autentičnost.³

2. Na području medicinskog umijeća

Oduvijek bol prati čovjekov život i oduvijek je čovjek istraživao njezino značenje. Uz spomenute odgovore religioznog i filozofskog tipa pridošla su »znanstvenija«, tj. ona koja su sposobna opisati njegove mehanizme: način nastanka, trajanja i nestanka.

Tradicionalno su se specijalizirane medicinske znanosti, kao anestezija, neurokirurgija itd., bavile pitanjem boli, zanemarujući od prije nekog vremena, sve što u njoj nije bilo »fizički« jasno. No, poznavanje neurofizioloških mehanizama i biokemijskih posrednika shvaćanja boli nije dovoljno da protumači njezin fenomen na razini čovjeka.

Da se osvijetli funkcija boli, u specijaliziranoj se literaturi često govori o izvjesnoj »Miss C.«, vrlo inteligentnoj mladoj kanadskoj studentici i u svemu normalnoj osim u činjenici da nije osjećala bol. To je povijest jednog života koji je završio u dobi od 28 godina, u dobi u kojoj je umrla zbog višestrukih upala, koje je primijetila, budući da ih nije osjetila. Bol ima ulogu upozoriti organizam na opasnosti: ona spada u alarmni sustav i sustav obrane u svrhu preživljavanja. Te funkcije nestaje kad bol prati bolest koja je došla do te točke da se na nju ne može više utjecati: tada i sama bol postaje bolest.⁴

3. Bol i bolesti u Svetom pismu

Sveto pismo ne izbjegava pitanje boli i trpljenja, naprotiv suočava se s njima velikom ozbiljnošću. Ono je puno vapaja, plača i krikova prouzročjenih tugom i nesrećama svake vrste. Trpljenje i bol su zla koja ne bi trebala postojati a koja općenito napadaju čovjeka. Biblija nastoji dati odgovor onima koji trpe i koji se pitaju, zašto njihovo trpljenje. Temeljni izvor je grijeh praroditelja. Neposredni su uzroci naravni čimbenici (Post 34,25), među kojima se naročito spominje starost (Post 27,1; 48,10). Ima

3 Usp. MONDIN, B., *Dolore*, u: *Dizionario enciclopedico di filosofia teologica e morale*, Massimo, Milano, 1989., str. 222-223.

4 Usp. SANDRIN, L., *Uno sguardo dentro l'oscura esperienza del morire e del soffrire*, u: *Credere oggi*, 5, 1985., br. 5, str. 9 sl.

i uzroka koji nisu posve očiti, kao što su zle sile, prokletstva, davao (Post 3,14; 2 Sam 16,5).⁵

Svetopisamska objava problem bolesti ne obrađuje s medicinsko-znanstvenog, nego isključivo s religioznog stajališta. Dok Hetiti, Asirci, Babilonci i općenito svi narodi starog Istoka u bolesti vide očitovanje srdžbe bogova a u ozdravljenju rezultat koji treba postići naročito magijskim obredima, Biblija bolest smatra posljedicom grijeha, kao svojevoljne bune protiv Boga, i grijeh je jedini uzrok bolesti (Jr 10, 10; Ps 36, 10; 31, 4; Post 3, 16; Pnz 28,15.21.22.27.35; Izl 23,25). Zdravlje je - iako Bibliji nije nepoznata upotreba terapijskih sredstava i iako ona odaje veliko poštovanje liječničkoj praksi - znak milosti i blagoslov Boga koji je pravi liječnik svoga naroda (Sir 30,15-17; 38,9; Hoš 6,1; 2 Ljet 16,12; Sir 38,1-3; Izl 15,26; Jr 17,14).⁶ Isus je unio svjetla u taj odnos između grijeha i bolesti upozoravajući da bolest nije direktna posljedica osobnoga grijeha, o čemu će biti riječ kasnije.

Želeći baciti malo svjetla u otajstvo boli proroci uče da ona ima smisao čišćenja, ukoliko je učinak Božje naklonosti koja ispravlja, iskušava i spašava. Povrh toga, trpljenje i bol su posredništvo i otkupljenje. Ta je otkupiteljska vijednost napose očita u liku sluga Jahvina, »čovjeka boli« koji se predao da ispašta za grijeha ljudi (Iz 52 i 53). Sluga Jahvin je proročka figura Krista koji posreduje i trpi, on koji je nevin, za grijeha, dajući vlastiti život. Žalosna muka i Kristova smrt ostaje objava Božjeg nauma i naviješta uspjeh ljubavi i milosrđa. Isusovom se poslušnošću sve do smrti na križu postižu u svijetu mir i spasenje.

Pred ljudskom patnjom Isus je pokazao suosjećanje, a ponekad i potresenost (Mt 9,35-36). Liječeći i ukrisavajući on je navijestio konačnu pobjedu nad boli i grijehom (Iv 5,14; 9,2-3). Proglašavajući »blaženima« one koji trpe omogućio nam je da u trpljenju vidimo providnosno sredstvo Božjega plana (Mt 5,4).

Isusova pobjeda nad zlom svake vrste morala je proći kroz osobnu patnju (Mk 8, 31), koja je doživjela vrhunac u tjeskobi Getsemanija (Lk 22, 44; Mk 14, 33-34), u mucu i smrti na križu (Mt 27,46). Ta žrtva je dokaz ljubavi prema Ocu i prema ljudima (Iv 15,13), to je solidarnost sa svim patnicima, to je izvor života za vjernike. Temelj Isusovog pobjedonosnog djela nad bolešću je otkupljenje po križu kojim je Isus, ostvarujući proštva, prihvatio bolesti čovječanstva (Mt 8, 16-17). Za kršćanina, koji je po krštenju ucijepljen u smrt i uskrsnuće Kristovo, bolest je, kao i ozdravljenje, milost koja, u zajedništvu s Kristom, postiže otkupiteljsku vrijednost i uključuje u otajstvo njegove proslave u prilog cijeloj crkvenoj zajednici u

5 Usp. *Sofferenza*, A. Z. (Dolore), u: *Schede bibliche pastorali*, Ed. Dehoniane, Bologna, br. 334.

6 Usp. GHINI, E., *Malattia-guarigione*, u: *Schede bibliche pastorali*, Ed. Dehoniane, Bologna, br. 192.

kojoj otkupiteljska smrt nastavlja, po apostolskom djelu spasenja, spašavati (Gal 2,20; 2 Kor 1,9; Rim 8,17-18; Fil 3,10; Gal 6,12; Fil 4,13; 2 Kor 13,4; 12,9-10; 4,10; Kol 1,24).

4. Od ascetike dolorizma do prihvaćanja boli i bolesti u svjetlu Pashalnog misterija

a) Ascetika trpljenja. - Crkva se kroz stoljeća suočavala s velikim epidemijama, nestašicama i ratovima koji su ostavljali u bijedi brojne obitelji, djecu, zarobljenike i ranjenike. Mnoge su se redovničke zajednice u Crkvi borile protiv bijede i istovremeno građanskom društvu malo po malo svraćale pažnju na potrebne.

Iskustvo boli i bolesti živjela je Crkva u ozračju straha i tjeskobe kroz duga razdoblja svoje povijesti, a iz njega se stvaralo parcijalno i nedovoljno poimanje otkupljenja, uglavnom svedeno na zadovoljštinu što ju je Krist dao Ocu trpljenjem i smrću. Tu i tamo bol i bolest korišteni su u pastoralne svrhe. Mentaliteti stvoreni u kušnji straha razvili su se polako u osjećaj ekscesne grešnosti.

U duhovnoj teologiji i kršćanskoj duhovnosti općenito kroz duže vrijeme s obzirom na bol prevladavao je određeni dolorizam, prema kojem se bol smatrala korisnom, potrebnom i uzvišenom.⁷

Nastanak dolorizma izazvalo je nekoliko čimbenika. Prije svega *nestanak karizmi (posebnih Božjih darova)* koji su bili toliko obilni i prisutni u prvim crkvenim zajednicama. Nemamo ni pisanih podataka ni teoloških studija kako i zašto su one nestale. Malo po malo one su sišle s pozornice, a u sljedećim razdobljima tek su se tu i tamo povremeno pojavljivali pojedini taumaturzi, iscjelitelji. Jedan od čimbenika bio je i *nestanak zdravstvene aktivnosti zajednice*. I sama pomisao na kirurge izazivala je veću bol i trepet nego sama bolest. Potom već spomenute nevolje koje su dolazile od *ratova, kuge i kolere* stvarale su uvjerenje da su »trpljenje i bol« nešto najnormalnije. Konačno, utjecale su i *nerazvijene biblijske znanosti* koje nisu pružale znanstvenu egegezu biblijskih tekstova.⁸

Tipični bi se doktrinalni i praktični tradicionalni stav prema bolesti mogao svesti na tri točke koje govore da treba: 1) ponizno prihvatiti vlastita trpljenja iz Božjih ruku; 2) podnositi ih strpljivo u zajedništvu s Gospodinom; 3) prikazati ih Bogu za dolazak njegova Kraljevstva.⁹ Motivi prih-

7 Prema Paulu Soudayu, koji je pronašao taj izraz, »dolorizam je teorija koristi, potrebe, uzvišenosti boli«. Usp. G. DE LACAZE-DUTHIERS, *Introduction à une bibliographie du dolorisme*, Paris, 1946. Taj stav nije postojao samo u kršćanskoj misli. Tako npr. Heinrich Heine kaže: »Bolesnici su uistinu uvijek bolji ljudi od zdravih, jer je samo bolestan čovjek čovjek; njegovi udovi imaju povijest boli, oni su spiritualizirani«, navedeno prema F.J. SCHIERSE, *Hat Krankheit einen Sinn?*, u: *Stimmen der Zeit*, 164 (1958.-1959.), str. 251.

8 Usp. LEONE, S., *Oltre il dolore*, EDI OFTES, Palermo, 1992., str. 52-53.

vaćanja bolesti bili bi pravedna kazna za grijeh i ljubav prema Bogu i raspetom Kristu.

(1) U prvom redu: **pravedna kazna za grijeh**. U tom duhu neki govore: »Ono što trpim premalo je u usporedbi s onim što sam zaslužio...«. Dakle, Bog je onaj koji kažnjava bolešću, a mi moramo strpljivo podnositi kaznu. Dorothee Sölle takav stav prema boli i trpljenju naziva s Božje strane »teološkim sadizmom« a sa strane pobožnih »mazohizmom«. Te je stavove Reforma još zaoštrila.¹⁰ Tako je npr. pitanje, zašto pravednici trpe, a bezbožnici uživaju, Calvin drastično tumačio: »Jer ih Gospodin hrani na debelo kao svinje za dan klanja«.¹¹

Odnos između grijeha i bolesti. Posebno je pitanje, u kakvom se odnosu nalaze grijeh i bolest. Prema kršćanskoj Objavi Bog je stvorio čovjeka slobodna od boli, bolesti i smrti. To je bio nezasluženi, tj. »mimonaravni« dar, ali su ta zla ušla u svijet po grijehu. Prema Knjizi Postanka bolest, porođajni bolovi, smrt postali su zbog grijeha jedna baština svih ljudi (Post 3,15-19).

Katkada je bolest plod vlastitoga grijeha, budući da je povezana s neumjerenom upotrebom materijalnih dobara. Tu činjenicu potvrđuju i znanost i iskustvo pojedinaca (usp. Sir 6,2-4; 31,19-22); sjetimo se samo bolesti i nevolja koje uzrokuje neumjerena upotreba jela i pića.

U Novom zavjetu koji put se bolest povezuje s grijehom. Krist se obraća uzetome koga je ozdravio u ribnjaku Bethzatha ovim riječima: »Eto, ozdravio si! Više ne griješi, da te što gore ne snađe!« (Iv 5,14). I sv. Pavao pišući Korinćanima primjećuje da »su među vama mnogi nejak i nemoćni, i spavaju mnogi« (1 Kor 11,30), jer su nedostojno blagovali Euharistiju.

Ipak, bilo bi krivo generalizirati, kao da je svaka bolest posljedica osobnih grijeha. Ustvari, Isus je jasno odgovorio učenicima kad su ga pitali za slijepca od rođenja, je li on sagriješio ili njegovi roditelji: »Niti sagriješio on, niti njegovi roditelji, nego je to zato da se na njemu očituju djela Božja« (Iv 9,3). Isti sud je izrazio i drugim zgodama, npr. u slučaju krvoprolića nad Galilejcima (usp. Lk 13,2-3), i nesreće u kupalištu Siloamu« (Lk 13,4-5).

I pravedne može zahvatiti bolest: i u tom slučaju ona je posljedica grijeha, ali ne osobnoga, bar ne potpuno. Tu je činjenicu potvrdio i *Red bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesne*: »Mada je bolest duboko povezana s grešnim čovjekovim stanjem, ona se ipak ne može redovno smatrati kaznom kojom bi ovaj ili onaj bio kažnjen poradi vlastitih grijeha. Ta i sam

9 Usp. SPINSANTI, S., *L'etica cristiana della malattia*, Ed. Paoline, Roma, 1971., str. 13.

10 Usp. SÖLLE, D., *Sofferenza*, Queriniana Brescia, 1976., str. 35 sl.

11 Usp. QUISTORP, H., *Die letzten Dinge im Zeugnis Calvins*, *Calvins Eschatologie*, Gütersloh, 1941., str. 14.

Diacovensia V(1997.)1

je Krist, premda je bio bez grijeha, ispunio sve što piše u proroku Izaiji podnijevši u svojoj Muci svakojake rane i postavši tako dionik u svakoj ljudskoj patnji.¹²

(2) Drugi motiv prihvaćanja boli i bolesti je **ljubav prema Bogu i trpećem Isusu...** To su u herojskom smislu pokazale pojedine svete osobe, napose one iz srednjeg vijeka koje su čak i tražile od Boga da im pošalje boli kako bi se mogle što više sjединiti s trpećim Kristom (Angela da Foligno). Sv. Franjo je smatrao da ga je Bog napustio ako koji dan nije trpio...¹³

Zbog njega se mogao steći utisak da Crkva prihvaća patnju i bol i smatra ih nenadomjestivim sredstvima spasenja.

b) Novi pristup boli i bolesti. - Moramo konstatirati da je u posljednje vrijeme, bar u nekim krugovima, praktični stav u odnosu prema bolesti, doživio radikalnu promjenu: štoviše, mogli bismo čak govoriti o revoluciji u odnosu prema bolesti.¹⁴

Razvoj i obnova teološkog razmišljanja o bolesti *dio je razmišljanja o patnji općenito* kojoj je bolest posebni oblik. Ta obnova pokrenuta je nizom raznih i zamršenih čimbenika, napose kulturalnog karaktera.

Suvremena kultura napose je postala pažljiva prema temi trpljenja pod utjecajem najraznovrsnijih poticaja, kao npr. psihičkih trpljenja, koja su posljedice nehumanih vidova industrijskog društva i civilizacije, napose sve većih razdora obiteljske jezgre. Ti kulturalni čimbenici snažno su potakli teološko razmišljanje o patnji i boli da obnovi i produbi svoja poimanja. No, bilo je i drugih, nutarnjih čimbenika koje je nametnula obnova cijele Crkve što ju je pokrenuo Drugi vatikanski koncil. Ona se očituje na nekoliko smjerova razmišljanja.¹⁵

Prvi od tih smjerova obnovljenog teološkog razmišljanja o bolesti možemo ovako sažeti: Vazmeno otajstvo, tj. otajstvo muke smrti i uskrsnuća Kristova, bitno je zbunjujuća i svijetleća dijelaktika poraza-trijumfa, poniženja-uzvišenja, smrti-uskrsnuća, a u konačnici je trijumf, uzvišenje, punina slavnog života.

Život u Kristu svakog vjernika sada sudjeluje od jednog do drugoga trenutka na tim vidovima, pa i negativni, zahvaljujući događaju koji se zove Krist, virtualno sadrže dijalektičke napetosti prema suprotnome: poniženje je put prema uzvišenju, bolest i smrt putovi su prema punini života. To je

12 *Prethodne napomene*, br. 2.

13 Usp. *Ondje*, str. 29, 37.

14 Usp. SPINSANTI, S., *Nav. dj.*, str. 13.

15 Usp. CICCONE, L., *Salute e malattia. Questioni di morale della vita fisica (II)*, Edizioni Ares, Milano, 1986., str. 39 sl.

pravi preokret značenja, što ga je Krist izveo u čovjeku, a počeo ga je od sama sebe. I tako s obzirom na trpljenje, prema tome i na bolest, kršćanska je i njezino prihvaćanje i žrtva iz ljubavi, ali i borba protiv bolesti.

I drugi se smjer usredotočuje na Vazmeno otajstvo, ali s drugim naglascima. *Križ i raspjeti Krist se izrazitije promatraju u svjetlu Uskrsnuća i Krista uskrsloga*. Dosljedno tome postoji jasnija svijest implikacija koje dolaze iz činjenice da je Krist uskrsnuo, tj. da je Krist prihvatio, ili još bolje, podnio muku i smrt, ali da ih pobijedi potpuno i konačno, kao pravi pobjednik.

Kršćanski život, prema tome, kao sudjelovanje na životu Krista uskrsloga, mora uključiti i borbu bez milosrđa protiv zla u svim njegovim oblicima, uključujući i trpljenje i bolest, tj. pobjedonosnu borbu koja ipak ne može ne krenuti od primanja ili prihvaćanja bolesti, sa svim ulogama što ih ona uključuje. *Prethodne napomene Reda bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesnike* jasno tvrde: »Sama je Božja providnost odredila da se čovjek neumorno bori protiv svake bolesti i pomno nastoji oko dobra zdravlja.«¹⁶

Uspjeh te borbe može biti pobjedonosan i onda kad čovjek ne uspije pobijediti bolest. Pobjeda se nad bolešću sastoji već i u tome što ne dopušta da ona ne vlada nad njim, kad reagira na njezine udarce i egocentrična nazadovanja, i preobrazi je, živeći je s Kristom, u prigodu i sredstvo povlaštenog izraza i rasta u ljubavi Krista prema Ocu i prema braći.

Tako se može shvatiti govor »o neizrecivoj vrijednosti trpljenja«,¹⁷ i tvrditi da je »trpljenje braće, sjedinjeno s Kristovim, riznica iz koje živi Crkva i koja podržava vjeru svih«.¹⁸

Konačno, treći smjer razmišljanja proizlazi iz *poimanja zdravlja kao Božjega dara, uvjeta normalno nenadomjestivog, da osoba ispuni svoje zadaće*. Na tomu se poimanju temelji moralni zahtjev brinuti se o zdravlju i, prema tome, ozbiljno težiti da se ono vrati kad ga neka bolest naruši. Kažemo, temelji se, ali i nalazi svoje granice, tj.: »normalno« se nameće dužnost da se svatko bori protiv vlastite bolesti,¹⁹ ali prestaje kad iz konkretnih okolnosti postaje jasno da Božji plan o našem životu nisu više aktivnosti, nego neaktivnosti (mirovanje), nije više radost posla, nije aktivna suradnja s drugima, redovite borbe i umori, nego boli, osamljenost i

16 RIMSKI OBREDNIK: RED BOLESNIČKOG POMAZANJA I SKRBI ZA BOLESNIKE, Kršćanska sadašnjost, 1973. br. 3.

17 GIOVANNI PAOLO II., *Omelia nella Messa dell'11 febbraio 1980*, u: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, vol. III/1, 1980., Libreria Editrice vaticana, str. 373.

18 ISTI, *Discorso ai Cardinali e alla Curia Romana*, 23. dicembre 1982, u: *Insegnamenti...*, vol. V/3, 1982., str. 1678.

19 Rabbi Bunam prema Martinu Buberu naglas razmišlja: »Veliki grijeh čovjeka ne sastoji se u grijesima što ih čini! nego veliki grijeh čovjeka je taj što može promijeniti život u svakom trenutku a to ne čini«, u M. BUBER., *Die Erzählungen der Chassidim*, Zürich, 1949., str. 755.

isključenja iz brojnih oblika suradničkog života. To se događa, npr. kad neka prometna nesreća ozbiljno i nepovratno paralizira neku osobu, kad neka bolest postaje neizlječiva. U tim okolnostima postoji vjernost u ispunjenju poslanja primljenog od Boga, ne da se traži beskorisna prometejska borba protiv bolesti, nego ta vjernost traži da se bolest živi u prihvaćanju iz ljubavi i prikazanju trpljenja, u zajedništvu s Kristom koji je svome poslanju dao vrhunac u trpećoj nepokretnosti i u poniženju Križa.²⁰

5. Crkveni dokumenti

U crkvenim dokumentima, napose u nastupima rimskih biskupa, nailazimo na dvostruki-paralelni pristup bolesti. Kad se obraćaju bolesnicima, Pape ističu da bol i patnja nemaju u sebi neku vrijednost, nego tek kad se prihvaćaju iz viših i nadnaravnih ciljeva,²¹ ali mogu biti sredstvo za ispaštanje vlastitih grijeha i grijeha cijeloga svijeta.²² Štoviše, Papa Ivan Pavao II. kazat će da je samo u boli moguća prava ljubav,²³ zato potiče i poziva bolesnike da strpljivo prihvaćaju bol i bolesti i tako se poistovjete s raspetim Kristom.²⁴

Kad govore o boli i bolesti, govore općenito, ili kad se obraćaju liječnicima i medicinskom osoblju crkveni dokumenti i rimski biskupi ističu uzvišenost i odgovornost njihova poziva, uzvišenost i nepovredivost ljudskog života,²⁵ odbacuju »svaki zahvat ili propust koji po svojoj naravi ili po nakani zadaje smrt da bi se tako otklonila svaka bol«,²⁶ jer to »predstavlja ubojstvo teško protivno dostojanstvu ljudske osobe i poštivanju prema živome Bogu, njezinu Stvoritelju«. ²⁷ Međutim, kad je riječ o pitanju dopuštenosti sredstava ili zahvata da se smanji bol ili otklone bolesti, crkveni dokumenti izričito navode njihovu dopuštenost, kao npr. opojnih

20 CICCONE, L., *Nav. dj.*, str. 40-44.

21 Usp. PAPA PIJO XII., *Radioporučka bolesnicima, 14. veljače 1954.* u: *Insegnamenti Pontifici 9 II Corpo umano*, 2. prerađeno izdanje, Edizioni Paoline, Roma, 1962., br. 516. - IVAN PAVAO II., *Nagovor održan u Poljskoj 6. lipnja 1991.*, u: *II Vangelo della sofferenza*, str. 40,

22 ISTI, *Nagovor ratnim invalidima, 27. kolovoza 1953.*, u: *Nav. dj.*, br. 446.

23 *Nagovor 23. ožujka 1985.*, u: *II Vangelo della sofferenza*, str. 43.

24 Usp. IVAN PAVAO II., *Nagovor održan 5. lipnja 1983.*, u: *II Vangelo della sofferenza*, str. 100.

25 Usp. PIJO XII., *Nagovor kirurzima Vojnih snaga, 13. 2. 1945.*, u: *Insegnamenti Pontifici, II corpo umano*, br. 76; ISTI, *Nagovor sudionicima Šestog svjetskog kongresa kirurga, 20. 5. 1948.*, u: *Nav. dj.*, br. 130.

26 KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Deklaracija o eutanaziji br 2, 5. 5. 1980.*, u: AAS, 72(1980.), 546, /hrvatski prijevod/ u: *Okružnice i obavijesti Đakovačke i srijemske biskupije O-XI-1980.*, str. 236. - Usp. IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae - Evanđelje života*. Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskoga života, KS, Zagreb, 1995., br. 64. 65.

27 KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, br. 2277.

sredstava, »makar s posljedicom da se ograniči svijest i skрати život, 'ako ne postoje druga sredstva«. ²⁸

Iako crkva smatra da patnja može imati duhovni smisao i dimenziju, kad se živi u zajedništvu s Kristovom mukom, za nju je patnja zlo i - u objektivnom redu - po sebi nema nikakve vrijednosti, zato se protiv nje treba boriti, što su tijekom povijesti brojni kršćani i činili, ne samo u Katoličkoj, nego i u drugim kršćanskim Crkvama. ²⁹ Nije li Krist objavio da spasenje i zdravlje idu jedno uz drugo, te ne uspoređuje li sveti Pavao kršćanina s rvačem koji se mora vježbati da pobjedonosno bije boj kršćanskog života!? Biti prisutan na strani onih koji pate, bio netko vjernik ili ne, ne znači propovijedati im resignaciju ili pasivnu strpljivost, nego ih hrabriti i pomagati im da se bore da poboljšaju život, da poboljšaju svoje stanje i razviju sve svoje (intelektualne, moralne, socijalne) ljudske mogućnosti da bi mogli što prije preuzeti svoje mjesto u obitelji, društvu, kršćanskoj zajednici. ³⁰

Zaključak

»Bez sumnje fizičko i moralno trpljenje ostaje najdirljivije otajstvo ljudskog života jer izbliza zahvaća svakog od nas, ne isključujući nikoga. Ono je po sili naravnog zakona, svagdašnji kruh ljudskog bića, njegova trajna životna sudbina u svakoj životnoj dobi. Zašto trpljenje? To je veliko pitanje pred kojim mnogi ostajući bez odgovora ne znaju reagirati, reagiraju pobunom.

Vjera nadahnuta Evandeljem sadrži odgovor do te mjere da zadovoljava pamet i ispunjuje srce. Život vjere iskreno prihvaćen i intenzivno življen može osvijetliti korijene otajstva boli, okrijepiti dahom nade i snagom ljubavi, dospjeti do toga da je preoblikuje u radost i učini je polugom koja podiže svijet.

Crkva, ponavljajući božanski nauk, podsjeća da oni koji slijede stope Kristove u mukama trpe s njim da bi s njim bili proslavljeni. Zato ih Gospodin proglašava blaženim.

28 Papa Pijo XII., *Nagovor jednoj međunarodnoj skupini liječnika*, 24. veljače 1974. u: AAS, 49 (1957.). - KATEKIZAM KATOLICKE CRKVE, br. 2279: »Upotreba analgetika, sredstava za ublaženje patnje umirućemu, makar uz opasnost da mu se skrate dani, može biti moralno u skladu s ljudskim dostojanstvom... Palijativno liječenje (olakšanje boli) je povlašten oblik nesebične ljubavi. U to ime treba ga poticati.« - IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae Evandjelje života*, Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života, KS, Zagreb, 1995., br. 65. - Usp. SPINSANTI, S., *Nav. dj.*, str. 49. sl.

29 Usp. LEONE, S., *Nav. dj.*, str. 52-53.

30 Usp. Du CHRIST COUDURIER, M., LUTRINGER, P.M., *Pastorale de la santé, pastorale de la vie*, u: *La Maison Dieu*, 205, 1986., br. 1, str. 8 sl.

Diacovensia V(1997.)1

I tako otajstvo ljudske boli, prihvaćeno u svjetlu otajstva Isusa i Crkve postaje neiscrпно vrelo ljudskog i duhovnog obogaćenja za sve«. ³¹

No, Crkva potiče i blagoslivlje sva istraživanja i svaku inicijativu da se pobijede bolesti, jer u tome vidi jednu vrstu suradnje ljudi s božanskom borbom i pobjedom nad zlom. ³² Ona poziva i svoje članove da se ujedine s drugima na tom plemenitom djelu. Trpljenje je nešto protiv čega nam se valja boriti, i to svim silama koje su nam na raspolaganju, uz uvjet da se poštuje nepovredivost ljudskog života, a kada više ne možemo ništa učiniti, ipak znamo da je ono otkupiteljsko. To se pokazalo po našem Gospodinu koji je kroz njega prošao. ³³

31 IVAN PAVAO II., *Nagovor u Rimu*, »Villa Betania«, 19. prosinca 1982. u: GIOVANNI PAOLO II., *Il Vangelo della sofferenza. Raccolta antologica a cura di Leonardo Sapienza*, Editrice Rogate, Roma, 1993., str. 48.

32 CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Evangelizzazione e sacramento dell'Unzione degli infermi br. 134*, AA. VV., *Il sacramento dei malati*, Elle di ci editrice, Leumann (Torino), 1975., str. 291-292.

33 Usp. *Novi Katekizam. Pouka vjere za odrasle*, Stvarnost, Zagreb, 1970., str. 334.